

**Budapesti Róka-hegyi bánya (OI-07) földtani alapszelvény
természeti emlék**

tájékoztató anyag a megalapozó dokumentáció alapján

A tervezési terület azonosító adatai:

Védelemre tervezett terület neve: *Budapesti Róka-hegyi bánya földtani alapszelvény természeti emlék*

Közigazgatási elhelyezkedése:

Megye: *Pest*

Budapest 065416/1 hrsz.-ből a

649272,9	249605,8
649209,0	249634,4
649213,1	249674,1
649277,0	249712,2
649309,9	249699,0
649290,1	249641,7
649272,9	249605,8

EOV koordinátájú töréspontokkal körülhatárolt terület, **összesen 0,6579 ha** területi kiterjedésben.

a) A terület megközelítése: A Róka-hegyi kőfejtő Budapest III. kerületében, Békásmegyér területén, az ún. Péter-hegytől ÉK-re, attól néhány száz méterre található. A földtani alapszelvényt tartalmazó legalsó bányaudvar a HÉV csillaghegyi megállója irányából a meredek Ürömi úton felfelé indulva, az Ibolya utca végéről erdei ösvényen elérhető el. A helyszín az Ürömi út legfelső szakaszáról, az Árvácska utca kis teresedésében nyíló csapáson is megközelíthető, ahol a felső kőfejtő jobb oldalától indul lefelé a lépcsős ösvény a középső és alsó bányaudvar irányába. A meredeken lefelé tartó ösvény, melynek több pontjáról is szép kilátás tárul a látogató elé, kivezet az Ibolya utcára, ahonnan vissza lehet jutni az Ürömi útra.

b) tervezett védettségi kategória: természeti emlék

c) Védelemre tervezett természeti terület esetében a működési területe szerint érintett nemzeti park igazgatóság: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

d) Tervezési területen illetékes természetvédelmi hatóság: Budapest Főváros Főjegyzője (az országos védetté nyilvánítás megtörténte után a Közép- Duna-völgyi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség)

e) Tervezési területtel átfedő, európai közösségi jelentőségű, vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó terület megnevezése és sorszáma

A terület nem fed át a Natura 2000 hálózat területével.

A tervezési terület természetvédelmi rendeltetése:

a) A természetvédelmi oltalom alatt álló terület természetvédelmi, tájvédelmi stb. rendeltetése

A tervezési területet Budapest Főváros Önkormányzata Közgyűlésének *Budapest helyi jelentőségű védett természeti területek szoló 25/2013. (IV.18.)* számú önkormányzati rendelete *Rókahegyi-bánya helyi jelentőségű természetvédelmi területeként* jelöli meg a befoglaló 065416/1, illetve a 065418 helyrajzi számok területét. Az Ibolya utca-Rózsa utca-Ürömi út által határolt helyi védett terület kiterjedése 200250 m², rendeltetése: a területen található értékes élőhelyek fenntartása, lehetőség szerinti bővítése, a jellegzetes sziklagyepek, a kialakult és az azokhoz kötődő értékes növénytársulások, a védett növény- és állatfajok, az egyedi tájkép megőrzése.

A Védett Természeti Területek Törzskönyve alapján a helyi védettséget élvező terület törzskönyvi száma: 20/16/TT/77.

b) A védetté nyilvánítási eljárás alatt álló területek esetében a tervezési terület természetvédelmi, tájvédelmi rendeltetése

A Rókahegyi-bánya területén található, EOVS koordinátákkal lehatárolt részterület országos jelentőségű védett természeti területté történő átminősítését az itt található OI-07 kódszámú nemzetközi – globális – jelentőségű földtani alapszelvény, a *Tardi Agzag Formáció típusfeltárása* teszi indokolttá. A köfajtó a Dachsteini Mész, a Szépvölgyi Mész és a Budai Márga Formációk tektonikus érintkezését is feltárja. A tervezési terület elsődleges rendeltetése ezen élettelen természeti érték fennmaradásának biztosítása, bemutatása.

A területen a természetvédelem eszközeivel azt kell elérni, hogy az alapszelvény huzamos ideig betölthesse tudományos és természetvédelmi funkcióját, azaz, hogy az adott földtörténeti korok eseményeinek, képződményeinek és ősmaradványainak, egyben a létrejöttükhöz szükséges földtörténeti időnek a reprezentánsa legyen.

c) Európai közösségi és egyéb nemzetközi kijelölésből származó rendeltetés

Ingtalan-nyilvántartási adatok:

Település neve	Befoglaló hrsz.	Kiterjedés (ha) (teljes hrsz.)	Művelési ág	Tulajdonosi csoport/kezelő
Budapest	065416/1	19,0465	erdő és vízműtelep	tulajdonos: Magyar Állam vagyonkezelő: Pilisi Parkerdő Zrt.

A tervezési területre vonatkozó egyéb hatályos előírások:

Budapest Főváros Önkormányzata Képviselő-testületének *Budapest helyi jelentőségű védett természeti területeiről* szóló 25/2013. (IV. 18.) számú önkormányzati rendelete alapján az érintett 065416/1, illetve a 065148 hrsz.-ok „Róka-hegyi bánya természetvédelmi terület” néven **helyi jelentőségű védett természeti területek**.

Óbuda-Békásmegyér Önkormányzata képviselő-testületének *Budapest Óbuda-Békásmegyér városrendezési és építési szabályzatáról* szóló 32/2001. (XI.30.) számú önkormányzati rendelet (ÓBVSZ) 2. mellékletében szereplő övezeti tervlap szerint a **065416/1 hrsz.** „*turisztikai erdőterület (E-TG-III/1)*” övezeti besorolásban van. A rendelet 132.§ (2) alapján: „Az E-TG-III/1 erdőövezet területén a BVKSZ 53.§-ában foglaltak közül:

- a) vendéglátó épület,
  - b) a szabadidő eltöltés építményei,
  - c) pihenés, testedzés építményei,
  - d) az ismeretterjesztés – épületnek nem minősülő - építményei,
  - e) a terület fenntartásához szükséges építmények,
  - f) a turizmust szolgáló építmények (menedékház, erdei tornapálya, télisport-pálya),
  - g) az erdőterület fenntartásához szükséges szolgálati lakóépületek,
  - h) biztonsági okból szükséges őrházak (erdészház és ezek melléképítményei),
  - i) közlekedési építmények,
  - j) távvezetékek
- helyezhetők el az illetékes szakhatóság hozzájárulásával.”

A tervezési területet magában foglaló hrsz. a barlangok felszíni védőövezetének kijelöléséről szóló 16/2009. (X. 8.) KvVM rendelet alapján a Róka-hegyi-barlang felszíni védőövezetének része, de ez a tény a jelen tervezést nem befolyásolja.

A tervezési terület állapotának leírása:

Élettelen természeti értékek

A Róka-hegyen az egykori kőbányából visszamaradt bányaudvarok a diszkordanciával (üledékhézaggal) és/vagy tektonikusan érintkező, alapszelvény értékű triász-eocén-oligocén rétegeket, abráziós és paleokarsztos formakincset, valamint periglaciális talaj-jelenségeket tárnak fel.

Az egyik lezökkenő tektonikus blokkban a *budai márgára* települ diszkordánsan, közel 14 méter vastagságban az a sárgásszürke, sötétszürke színű, gyengén rétegzett agyagmárga-márga sorozat, ami a **Tardi Agyag Formáció** felső tagozatának nem tipikusan euxin fáciesű, hanem parthoz közelebbi környezetben lerakódott, ritka kifejlődése. A szelvény jelentőségét megerősíti az a tény, hogy ez a normális sótartalmú, nem euxin jellegű képződmény egyidős azzal a tipikus, euxin kifejlődésű *tardi agyaggal*, ami tőle csak néhány 100 m-re található meg a Péter-hegyen. Ez az ösföldrajzi helyzet a képződmények további tanulmányozását, s ennek érdekében védett geológiai szelvényre való minősítését is szükségessé teszi annál is inkább, mert a korábbi téglagyári feltárás ma már teljesen eltűnt.

Biológiai jellemzők:

Flóra

A Róka-hegy mai növényzete jellemzően másodlagos. A bányaudvaroktól délre található lakóterületen a '70-es évekig állattartás folyt. Az állattartás (pl. kecskék) legeltetése a bányaudvarokban történt, mely nem engedte a cserjék megtelepedését. Az állattartás megszűnésével indult el az ezzel ellentétes folyamat. Az ezt követő időszak új építkezései a telkek növényzetét is megváltoztatták: eltűntek az addigi gyümölcsösök.

A bányaudvarok növényzete alapvetően pionír vegetáció, amely az erőteljes emberi behatások miatt sok helyen degradált, gyomos. Ha nem is nagy számban, de vannak védett fajok, így a felső bánya kisebb udvarában megjelenik a törpe nőszirm (*Iris pumila*) néhány polikormonja, illetve a középső bánya irtáscserjése alatt a bíboros kosbor (*Orchis purpurea*) néhány egyede. A tervezési terület szűkebb környezete, a Róka-hegy – másodlagos, fiatalnak mondható élőhelyei ellenére – igen gazdag flórával rendelkezik. Ez nagyrészt a terület eredeti társulásaira jellemző maradványfajokból áll, de jelentős a gyomnövények száma. A 2006. évi felmérés során 180 edényes növényfaj került leírásra a területen.

A tervezési terület egyik nagy ritkasága a fokozottan védett gyapjas gyűszűvirág (*Digitalis lanata*). Főleg a nyílt felszíneket kedveli, meglepő módon még a folyamatos zavarásnak kitett, kiépített lépcsőfokok közt is megtalálhatók tölevelei. Szórványos előfordulású a Róka-hegyen, a felmérés során talált több mint 10 lelőhelyén mindenütt csak néhány tő került elő.

A tervezési területről a fentieket összesítve elmondható, hogy az utóbbi több, mint 15 évben 19 védett és 1 fokozottan védett növény előfordulása bizonyított, ami a terület kis méretéhez és erős látogatottságához képest igen magasnak mondható. A terület flórájában található egyéb, nem védett, de értékes vagy ritkább fajok is. Ilyen például a nyílt sziklafelszíneken előkerült magvasodró (*Crupina vulgaris*), a sztyeppfoltokban tövenként előforduló természetes habszegfű (*Silene bupleuroides*), vagy az egyik ritka gyomfajunk, a kenderziliz (*Althaea cannabina*), mely a védett terület peremén került elő.

Az alapszelvényre közvetlen hatással elsősorban a spontán terjedő idegenhonos fás- és lágyszárúak (ezüstfa, kanadai aranyvessző), illetve őshonos fa- és cserjefajok (virágos kőris, egybibés galagonya, kökény, gyepűrózsa, földi szeder, stb.) vannak. Jelenlétük az alapszelvény becserjésedését okozza, a geológiai értékek védelme érdekében célszerű lenne visszaszorításuk. A bányaudvar gyepét rendszeresen kaszálják, így ott nem terjednek, a sziklás oldalakon, sziklapereken, valamint a bánya feletti gyepekben viszont igen.

Fauna

A Róka-hegy állatvilága gazdag, a területről igen sok, faunisztikai és állatföldrajzi szempontból érdekes faj került elő. Az ízeltlábúak közül azok a melegkedvelő, pusztai és sztyeppfajok a legértékesebbek, amelyek déli elterjedésűek és hazánknál tovább északi és nyugati irányban nem hatolnak, vagy ott már igen ritkák: fellelhető itt a keleti rablópille (*Libelloides macaronicus*) és a bőrfutrinka (*Carabus coriaceus*) is. A hüllőket, többek között a fürge gyík (*Lacerta agilis*), a zöld gyík (*Lacerta viridis*) és a fali gyík (*Podarcis muralis*) képviseli. A középső és alsó bányaudvar peremén egy kisebb, stabil pannongyík (*Ablepharus kitaibelii*) populáció is dokumentált. A Róka-hegyen rendszeresen költ a fokozottan védett gyurgyalag (*Merops apiaster*). Megtalálható itt

a mogyorós pele (*Muscardinus avellanarius*), valamint az üregekben, barlangokban élő kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*) is.

A tervezési területen és közvetlen környékén különleges védelmi intézkedést igénylő állatfaj a felmérés során nem került elő.

Táj- és kultúrtörténeti adottságok

A szűk értelemben vett alapszelvény kultúrtörténeti értékekkel nem rendelkezik, táji értéke alacsony. A Róka-hegy bányaudvaraiban kiépített kilátóhelyekről szép kilátás nyílik Szentendrétől Óbudáig, a Gellérthegytől a Kevélyekig.

Oktatás, kutatás

A tervezési területéről nem ismeretes komplex természetvédelmi tárgyú feldolgozás, viszont az alapszelvény geológiai szempontból megkutatott. Az 1985-1991 között megjelent "Magyarország geológiai alapszelvényei" c. kiadványsorozat 59. füzeté mutatja be a feltárást (Nagymarosy A., 1987). A Budai Márga Formációval, illetve a Tardi Agyag Formációval, mint a tervezési terület legfontosabb feltárt képződményeivel Schafarzik F., Vendl A. és Papp F. (1964), valamint Wein Gy. (1977) és Báldi T. (1983) munkái foglalkoznak. A tervezési területen jelenleg nincsenek tudományos vagy oktatási jellegű szakmai terepi bemutatók.

Gazdálkodási jellemzők

A tervezési terület az 1940-es évek elejéig kőbányaként működött, melyet valószínűleg az i.sz. 1. században, az Aquincum felépítéséhez szükséges mészkő kitermelésére nyitottak meg. Jelenleg ipari tevékenység nem érinti. Mezőgazdasági jellegű hasznosításra nem alkalmas; közvetlen környezetében erdőgazdálkodás nem folyik; vadgazdálkodásra alkalmatlan.

Veszélyeztető tényezők

A falra a növényzet gyökerei, illetve az időjárási elemek fejtenek ki eróziós, aprózó hatást. A sziklafalban feltárukt kőzetek fizikai tulajdonságai nem engednek gyors csapadékeróziót, így ennek mérséklése nem szükséges. A növényzet elsősorban a tetőzónában fejthet ki fizikai mállasztó hatást, ezért a borítottságot esetenként csökkenteni kell. A földtani alapszelvény növényzettől való mentesítése az egyik legfontosabb kezelési feladat. A területen előforduló adventív növények közül két fajt fontos kiemelni: magas aranyvesszőt (*Solidago gigantea*) és a keskenylevelű ezüsfát (*Eleagnus angustifolia*).

A tervezési területet esetenként engedély nélküli hulladéklerakás is veszélyeztetheti, a bányaudvarban, illetve az alapszelvényt megközelítő gyalogutak mentén fennáll a háztartási és mezőgazdasági hulladék elhelyezésének veszélye. Magára az alapszelvényre ez jelentős hatást nem fejt ki, ám a kutathatóságot, bemutatathatóságot, megközelíthetőséget jelentősen rontja.

Természetvédelmi (kezelési) célkitűzések meghatározása

A fő cél a feltárásban található, országos jelentőségű földtani alapszelvény, valamint környezete természeti állapotának fenntartása, javítása; bemutatathatóságának és további kutathatóságának fenntartása; a kulturált szabadidő-eltöltés lehetőségének a biztosítása. Azt kell elérni, hogy az alapszelvényként kijelölt terület természetes hatásoktól és emberi beavatkozástól mentesen huzamos ideig betölthesse tudományos és természetvédelmi funkcióját, azaz hogy földtörténeti korok eseményeinek és képződményeinek, egyben a létrejöttükhöz szükséges földtörténeti időnek a reprezentánsaként, mint kutató- és bemutatóhely oktatási, ismeretterjesztési célokra hasznosítható legyen; biztosítható legyen a további kutatásra alkalmas, megközelíthető feltárási kialakítása, megvalósítható és fenntartható legyen a kulturált pihenőpark. Emellett fontos szempont a tervezési területen lévő élő természeti értékek fennmaradásának biztosítása is.